

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ҚАРШИ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ҚарДУ ХАБАРЛАРИ

Илмий-назарий, услубий журнал

**Журнал 2009 йилда
ташkil этилган**

**Йилига 6 марта
чоп этилади**

**МАХСУС СОН
(Ижтимоий фанлар)**

Қарши – 2022

ТАҲРИРИЯТ ҲАЙЪАТИ:

Бош муҳаррир
Бош муҳаррир ўринбосари
Масъул котиб

проф. НАБИЕВ Д.Х.
доц. ХОЛМИРЗАЕВ Н.С.
доц. ЖУМАЕВ Т.Ж.

Таҳририят ҳайъати аъзолари:

проф. БЎРИЕВ О.
проф. ЖАББОРОВ А.М.
проф. ЖАББОРОВ Н.А.
б.ф.д. КУЧБОЕВ А.Э.
проф. РАҲМОНОВ Н.Р.
проф. РОЗИҚОВ Ў.А.
проф. СУЛАЙМОНОВ Р.Х.
проф. МАХКАМОВА Н.
т.ф.д. ХАСАНОВ А.М.
проф. МАВЛОНОВ Ў.М.
акад. САГДУЛЛАЕВ А.А.
проф. ТЎРАЕВ Д.Т.

проф. ЧОРИЕВ А.Х.
фалс.ф.д. ЧОРИЕВ С.А.
пед.ф.д. ШОДИЕВ Р.Д.
ф.ф.д. ШОДМОНОВ Н.Н.
ф.-м.ф.д. ШУКУРОВ А.М.
проф. ЭШОВ Б.Ж.
проф. ЭШҚОБИЛОВ Ю.Х.
проф. ҚУРБОНОВ Ш.Қ.
проф. ҒАФҒОРОВА Т.Ғ.
доц. АБДУЛЛАЕВ С.И.
доц. КАМОЛОВ Л.С.
доц. ЭРКАЕВ А.П.

Манзилимиз: 180003, Қарши, Кўчабоғ, 17. Қарши давлат университети, Бош бино.

Тел.: (97) 385-33-73, факс: 221-00-56; web-sayt: xabarlar.qarshidu.uz

E-mail: qarduxj@qarshidu.uz ёки qarduxj@umail.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор	проф. НАБИЕВ Д.Х.
Заместитель главного редактора	доц. ХОЛМИРЗАЕВ Н.С.
Ответственный секретарь	доц. ДЖУМАЕВ Т.Ж.

Члены редколлегии:

проф. БУРИЕВ О.	проф. ЧОРИЕВ А.Х.
проф. ЖАББОРОВ А.М.	проф. ЧОРИЕВ С.А.
проф. ДЖАББОРОВ Н.А.	проф. ШОДИЕВ Р.Д.
д.б.ф. КУЧБАЕВ А.Э.	проф. ШОДМОНОВ Н.Н.
проф. РАХМОНОВ Н.Р.	проф. ШУКУРОВ А.М.
проф. РОЗИҚОВ Ў.А.	проф. ЭШОВ Б.Ж.
проф. СУЛАЙМОНОВ Р.Х.	проф. ЭШҚОБИЛОВ Ю.Х.
проф. МАХКАМОВА Н.	проф. ҚУРБОНОВ Ш.Қ.
д.и.н. ХАСАНОВ А.М.	проф. ҒАФҒОРОВА Т.Ғ.
проф. МАВЛОНОВ Ў.М.	доц. АБДУЛЛАЕВ С.И.
акад. САГДУЛЛАЕВ А.А.	доц. КАМОЛОВ Л.С.
проф. ТУРАЕВ Д.Т.	доц. ЭРКАЕВ А.П.

Адрес редакции:

180003, Қарши, Кучабаг, 17. Қаршинский госуниверситет, Главный корпус.

Тел.: (97) 385-33-73, факс: 221-00-56; web-sayt: xabarlar.qarshidu.uz

E-mail: qarduxj@qarshidu.uz или qarduxj@umail.uz

МУНДАРИЖА

ТАРИХ

Абдураимова С. Бухоро амирлиги бекликлари тарихидан (Чироқчи беклиги мисолида). 6	
Ахмедов С. Ўзбекистоннинг хорижий давлатлар билан маданий алоқаларида кино санъатининг ўрни (1950-2021 йиллар).....	9
Атовуллаев С. XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошларида Бухоро амирлиги аҳолисининг этник таркиби.....	11
Ачилов А. Ривожланган ўрта асрларда карвон йўлларининг хавфсизлиги масаласи.....	14
Ахмедова Г. Инглизча-ўзбекча ва ўзбекча-инглизча икки тилли ўқув луғатларида рангларнинг ифодаланиши	17
Бахрамов Т. Бухоро амирлиги доирасида кечган этник жараёнларда Қашқадарё воҳаси аҳолисининг иштироки.....	19
Ботиров С. Буюк Британияда Марказий Осиёга оид тадқиқотлар ривожининг асосий босқичлари.....	22
Бобожонов Б. Кеш-Шаҳрисабз воҳасининг тарихий гузарлари.....	26
Бобоева С. Ўзбекистонда ёқилғи саноати ривожланиши тарихи.....	29
Бобоёров Ғ. Чимкент – Сайрам теграларидан топилган суғдий ёзувли тангаларнинг янгича ўқилиши.....	32
Бокиев Б. XX аср иккинчи ярми Ўзбекистоннинг илм-фан ва маданий ҳаётида ижодий зиёлиларнинг ўрни ва роли.....	35
Бердиев Ж. Қашқадарё воҳасида ҳунармандчилик турлари ва савдо-сотиқни ривожланиши (XVIII-XX аср бошлари).....	38
Бўриев О., Муҳаммадиева А. Аллома Аҳмад Заки Валидий илмий меросида Темурийлар даври тарихи тавсифи.....	42
Буриев З.Т. Россия империясининг Каспийорти вилоятига аҳолини кўчириш сиёсати тарихшунослиги ҳақида.....	46
Jurayeva E.E. Samarqand shahridagi tarixiy masjidlarda qoʻllanilgan yogʻoch qurilmalarining qiyosiy tahlili	50
Ирискулов О. XIX аср иккинчи ярми – XX аср бошларида Самарқандда аҳолига ижтимоий-маиший хизмат кўрсатиш тизимининг шаклланиши.....	55
Каримов Б. Манғитлар сулоласининг Қашқадарё воҳасида олиб борган бошқарув сиёсати.....	58
Кўпайсинова Н. Амир Темурнинг Қашқадарё воҳасидаги сиёсий фаолияти (1360-1370 йиллар).	62
Мўминов У. Қарши шаҳрида таълим тизимининг ривожланиши (XVIII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошлари)	65
Маҳкамова Н.Р. Туркистон генерал-губернаторлигида жамиятнинг ижтимоий стратификацияси	68
Махматқулов Ж. Ўзбекистонда гиёҳвандликка қарши кураш тадбирлари ва унинг натижалари	72
Махмудов Д. Марказий Суғд ҳукмдорликлари ҳақида айрим маълумотлар (Панч ва Маймуғ тарихи мисолида)	75
Матёкубов Н. Ўзбекистонда уй-жой коммунал хўжалигининг ривожланиш тарихи (1991-2018 йиллар).....	78
Мухиддинов С.И. Самарқандлик жадид Абдуқодир Шакурӣ фаолиятдан лавҳалар ..	80
Нишонов Ж. Жанубий Ўзбекистонда қадимги миграция жараёнлари тарихидан.....	84
Норматов Ш. Фарғона водийси қадимги ҳимоя иншоотларининг ўрганилиш тарихи ...	87
Очилова О. Совет даврида халқ таъбири вакилларига нисбатан қатағонлик сиёсати ...	91
Очилова Д. Ўзбекистонда илм-фан ва маданий ҳаётда ижодий зиёлиларнинг ўрни.....	94
Очилова Х. Қарши воҳасида аёл ҳомиладорлиги давридаги расм-русумлар (XIX аср охири – XXI асрнинг бошлари)	96

Ogromov Q. Buxoro amirligining qushbegi arxivi.....	100
Пардаев А. Қашқадарё воҳаси аҳолиснинг ичимлик сув ва газ билан таъминланиши масалалари	103
Полвонов К.Н. Мустақиллик йилларида Қашқадарё вилояти шаҳарларида иқтисодий соҳадаги ислохотлар	106
Раҳмонов Ф. Ўзбекларнинг ғалла экинларини ўриш билан боғлиқ удумлари (жанубий Ўзбекистон мисолида)	110
Раҳматов Х. Бухоро амирлигининг маъмурий-худудий тузилиши ва давлат бошқаруви хусусида баъзи мулоҳазалар.....	113
Раҳматова Д. Пахта сиёсатининг Қашқадарёлик қурбонлари қисмати.....	117
Равшанов Ш. Туркистонга Россия империясидан кўчириб келтирилганларнинг маҳаллий аҳоли билан ўзаро муносабатлари (XIX аср 2-ярми – 1917 й.).....	120
Расулова М. Қашқадарёда ривожлантирилаётган туризмнинг янги турлари	124
Саидов Ф. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё минтақаси давлатлари билан қўшничилик ва дўстлик алоқаларининг янги босқичи	129
Саматова Ф.Н. Иккинчи жаҳон уруши йилларида Қашқадарё вилояти аҳолиснинг қишлоқ хўжалиги соҳасидаги фаолияти	132
Сулаймонова С.Б. Илк ўрта асрларда Суғд воҳасининг мулклари ва уларнинг бошқаруви..	135
Суюнов С.С. Қашқадарё воҳасида ирригация ишлари билан боғлиқ муаммоларнинг ҳал этилиши тўғрисида	140
Тангиров О.Э. XIX аср охири – XX аср бошларида Тошкент “Эски шаҳари”нинг худудий ва хўжалик ҳаёти тарихига доир.....	145
Ташкенбаева Д.А. Отражение истории Туркестана в годы первой мировой войны в Британской историографии 60-90 гг. XX в.....	148
Ташкенбаев Т.Т. Политика русификации в Туркестанских школах в исследованиях зарубежных авторов XX века.....	151
Тўраева М.Х. XX асрнинг 20-30-йилларида қизил чойхоналар фаолияти (Ўзбекистон жанубий вилоятлари мисолида)	154
Турсунов Р.Н. XIX асрнинг охири – XX аср бошида Туркистон ўлкасида ов жараёнлари ва унинг экотизимга таъсири	158
Тўхтамишева Ф. Ҳунармандчиликдаги устоз ва шогирд анъаналари	162
Усаров У.А. XIX аср охири – XX асрнинг бошлари Туркистон ўлкаси қишлоқ хўжалигининг аҳволи	166
Усмонов М. Этник тарих муаммоси: назарий-методологик қарашлар (Қўнғирот уруғи этник тарихи мисолида).....	170
Хасанов А. Сурхон воҳасининг илк ўрта аср шаҳарлари тарихий географик жойлашуви масалалари	173
Хасанова М.М. Генрих Бёлль экзистенциализми ва аёл образи (“Масҳарабоз нигоҳила” асаридаги Мария образи мисолида).....	177
Xasanov M.G. Buxoro amirligining rossiya imperiyasi bilan savdo va diplomatik aloqalari (XVIII asr ikkinchi yarmi – XIX asr boshlarida)	180
Хайруллаева М. Ўзбекистонда илм-фан тараққиётига қаратилган давлат сиёсати	183
Хамраев Ғ. “Қушбеги хужжатлари” – Бухоро амирлиги тарихини ўрганишда муҳим архив манба.....	187
Хафизов А.А. Понятие вежливости в теории речевого акта	191
Хидиров И. Суғдда амалга оширилган археологик тадқиқотлар тарихшунослиги.....	195
Холмуминов Х.Э. Россия империясининг мустамлакачилик сиёсати ва демографик жараёнлар	198
Холикулов А.Б. Амир Насрулло ҳукмронлиги йилларида Бухоро – Усманийлар муносабатлари	201
Холманова Ф.У. Ипакчилик енгил саноат ривожининг асосий бўғинидир	206
Холияров Т.Ч. Сурхон воҳаси худудида антропоген ландшафтлар шаклланиш жараёнининг асосий босқичлари	209

Хушвақов Н. Алакуйлак терракотасида сиёвуш қиёфасининг тасвирланиши.....	212
Хушвақтов Н. Самарқанд – Буюк Ипак Йўли муҳим тармоғининг хорижий адабиётларда тадқиқ этилиши.....	216
Эшов Б.Ж. Урбанизация жараёнларининг омиллари ва хусусиятлари масаласига оид илмий қарашлар	219
Эгамбердиев Ф.П. Тадқиқотларда Суғд тарихшунослиги масалалари	225
Эрназаров А.Х. Ғузур этимологиясига доир баъзи мулоҳазалар	227
Эрниёзов И. Советлар даврида тарихий маданий меросга муносабат масалалари (Қашқадарё вилояти мисолида)	231
Эшмуҳаматов А. Жиззах воҳасида чорвачилик тараққиёти: археологик тадқиқотлар, урф-одат ва маросимлар	234
Ғаниев Б. Қашқадарё анъанавий таълим тизими тарихидан	237
Чориев А., Абдуллаева З. Исмоилбек Гаспринскийнинг тарихий-маънавий қарашлари....	240
Чориев А., Раҳмонов М. Мустақиллик йилларида Ўзбекистон ва Қирғизистон Республикалари ўртасидаги маданий алоқалар	244
Шадиева Д. Ўзбекистонда мустақиллик йилларида олий маълумотли мутахассис кадрлар тайёрлаш жараёни таҳлили	246
Шодиқонов С. Структурно-словообразовательная классификация Английской военной терминологии	249
Қаршиев А.А. Бухоро амирлигининг сиёсий ҳаётида Сурхон воҳасининг тутган ўрни ..	253
Қаршиев Р.М., Қулжонов И.А. Жадиличилик ҳаракатининг тарғиботлари	256
Қудратов Д. Антик давр шаҳарсозлик анъаналари	260

ФАЛСАФА

Муминова З. Тафаккурнинг физиологик ва руҳий-маънавий хоссалари	265
Turayeva D. Muloqotning shaxs hayotidagi oʻrni	267

СИЁСАТШУНОСЛИК

Abdulxakimov B. Raqamli texnologik taraqqiyot hamda yoshlar mafkurasi masalalari	270
Axmadova N. Oʻzbekistonning xalqaro tashkilotlar va davlatlar bilan aloqalar (1991-2021 yillar).....	272
Ахмедов Т. Бошқарувда коллегиялик асосида қарор қабул қилишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	276
Махмасобирова У.У. О‘zbekiston tashqi siyosatining Yevropa ittifoqi vektori	279
Расулова Н.С. Сиёсий партияларнинг шаклланиш тарихи ва унга таъсир кўрсатган омиллар.....	283
Холиқов Ғ. Ўзбекистоннинг хорижий ташкилотлар билан соғлом оилани ҳимоя қилиш соҳасидаги ҳамкорлиги.....	287
Ҳайдаров А. Ўзбекистон Республикаси миллий гвардияси фаолиятини тартибга солишнинг ҳуқуқий асослари.....	289

Термиз нефть бошқармаси 1963 йил нефть қудуқлари чуқур нефть қудуқларини сўриб олувчи насослар билан таъминланди. Кокайди ва Лалмикор нефть конлари станок ва СКН-5 ва СКН-10 Ховдакда эса СКН-12 маркали нефть тортиш насослари ишлаб турди. 1963 йилда давлат режаси бўйича 200.000 тонна нефть чиқарилиши керак эди. Амалда эса 202.753 тонна қазиб олинди.

Кокайди нефть кони – 72505 м, Лалмикор – 122795 м, Ховдак – 7453м нефть қазиб олинади. Жами нефть қудуқлари сони Ховдакда 22 та, Кокайдида 38 та, Лалмикорда 48 тани ташкил қилади[8].

1970 йилда “Жарқўрғон нефть” Н.Г.Д.У.си томонидан нефть конидан 5638т, Кокайди нефть конидан 53688т нефть, Амударё – 66994, Лалмикор – 11720 т – 15100 газ, жами 1970 йилда 198040 т нефть, 151003 газ қазиб олинди.

80-йилларда нефть корхоналари хўжалик ҳисобига ўтди. 1987 йил октябрь ойидан бошлаб Сурхон пармалаш ишлари бошқармаси[9], 1988 йил январдан Жарқўрғон нефть чиқариш бирлашмаси тўлиқ хўжалик ҳисобига ўтиб ишлай бошлади. Бу даврда Сурхон пармалаш ишлари бошқармасида 380 нафар киши меҳнат қилди. Жамоанинг Пардаев бошлиқ бригадаси Миршоди нефть конида пармалаш ишларини бажардилар. Улар ўтган 3 йилу 8 ой ичида 4 та қудуқни лойиҳада кўрсатилган чуқурликда қазиб тугатдилар. Натижада, жами 12630 м пармалаш ишлари бажарилди[9]. Бригада 4 та қудуқни қазиб жараёнида 147 минг 812 сўм маблағни тежаб қолдилар.

Хуллас, юқоридагилардан шундай хулосага келишимиз мумкинки, мамлакатимиз иқтисодида нефть конлари саноати алоҳида аҳамиятга эга бўлган.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Каримов И.А. Ўзбекистон ХХI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. – Тошкент: Ўзбекистон, 1997. – 230 б.
2. Ўзбекистон Республикаси иқтисодиёти. – Тошкент, 1998. – 36 б.
3. Илғор Сурхон учун. 1937 йил 9 сентябрь. 256-сон.
4. Авлиёкулов Қ. ва бошқалар. Сурхон юдузлари. – Тошкент: А.Қодирий нашриёти, 1995. – 10 б.
5. Хотира (Сурхондарё вилояти). – Тошкент: А.Қодирий нашриёти, 1994. – 6 б.
6. Парфенов қўл ёзмаси. Вилоят музей директори. 1947.
7. Ленинская знамя. 1 ноябрь 1947 год.
8. Сурхондарё давлат архиви. 361-фонд. 1-рўйхат, 1853 йил 53-варақ.
9. Ленин байроғи. 1989 йил 2 сентябрь.

Наширға т.ф.д. А.Хасанов тавсия этган.

ЧИМКЕНТ – САЙРАМ ТЕГРАЛАРИДАН ТОПИЛГАН СУҒДИЙ ЁЗУВЛИ ТАНГАЛАРНИНГ ЯНГИЧА ЎҚИЛИШИ

Бобоёров Ғ. (ЎЗР ФА Миллий археология маркази)

Аннотация: Ушбу мақолада Чимкент-Сайрам ҳудудларидан топилган суғдий ёзувли тангаларнинг ўқиши ва талқини масалалари таҳлил этилган.

Таянч сўзлар: *Нумизматик маълумотлар, Ўрта Осиё тангалари, қадимий шаҳар қолдиқлари, Нучекет ва Исфиджоб тангалари, тамгалар.*

Аннотация: В данной статье анализируется прочтение и интерпретация согдийских монет, найденных в Шымкентско-Сайрамском ареале.

Ключевые слова: *Нумизматические данные, монеты Средней Азии, остатки древнего города, монеты Нучекет и Исфиджоб, штампы*

Annotation: This article analyzes the reading and interpretation of Sogdian coins found in the Shymkent-Sairam area.

Key words: *Numismatic data, coins of Central Asia, remains of the ancient city, coins of Nucheket and Isfidzhob, stamps.*

Кейинги йилларда ўзбекистонлик ва қозоғистонлик айрим археолог ва нумизматлар қуйида расми берилаётган тангалар бўйича бизга мурожаат қилишган эди. Бундай тангаларнинг бир қисми нумизматлар сайти бўлган [www. zeno.ru](http://www.zeno.ru) сайтида эълон қилинган бўлса, бир қисми эса қозоғистонлик ўлкашунослар томонидан ўқиб чиқишимиз учун юборилган эди (қаранг 1-2 расмлар). Олд томонида бироз сўлга юзланган, бодомсимон кўзли, юмалоқ юзли ҳукмдор тасвири, орқа томонида эса **т** кўринишидаги тамға ва унинг ўнг томонида 5 та суғдий ҳарф белгисидан иборат ушбу танга ёзувини суғдийча негизда *spδny* “қўшин бошлиғи” деб ўқидик.

1-расм.

Археолог ва нумизматлардан бундай тангаларнинг қаердан топилаётганини суриштирганимизда, улар тангаларнинг Жанубий Қозоғистондаги Чимкент ва Сайрам шаҳарлари атрофидаги қадимий шаҳар қолдиқларидан топилаётгани айтишди. Қизиғи шундаки, ушбу тангалар исломдан олдинги Ўрта Осиё тангалари бўйича мутахассис – нумизматлар О.И.Смирнова, Э.В.Ртвеладзе, Э.В.Зеймаль, В.Н.Настич, Р.З.Бурнашева, Л.С.Баратова, А.М. Камышев, А.И.Наймарк, Ф.Тьерри (Thierry F.), Ёшида Ютака (Yoshida Yutaka), Ғ.Бобоёров, А.Кубатин, В.Д.Шагалов, А.В.Кузнецов, П.Б.Лурье ва бошқа муаллифларнинг кўплаб китоб ва мақолаларининг бирортасида ўрин олмаган.

Биз ушбу тангаларнинг қуйидаги 3 та хусусиятидан келиб чиқиб, уларни бугунги Қозоғистоннинг Чимкент (эски Нучекет) ёки Исфижоб (Сайрам) ҳукмдорликлари билан боғламоқдамиз:

1. Ушбу тангаларнинг кўпчилиги Чимкент вилоятининг қадимий шаҳар қолдиқларидан топилмоқда.

2. Тангада ўрин олган тамға (**т**) исломдан олдинги Еттисув (Жануби-шарқий Қозоғистон – марказий Қирғизистон) тангаларида учрайдиган **т** кўринишидаги тамгалардан бири билан яқин ўхшашликка эга (қаранг. 4-5 расмлар). Қизиғи шундаки, бундай тамға ўрин олган Еттисув тангаларидан биридаги суғдий ёзувнинг бир қисми томонимиздан бундан ўн йилча олдин *sp'δny* “спадни” (қўшин бошлиғи) деб ўқилган (1:94-95) ва бу ўқишимиз таниқли суғдшунос олим Н.Симс-Виллиямс томонидан қўллаб-қувватланган эди. Шу ўринда ушбу танга турининг бошқа бир томонида суғдий ёзувда *хwβw 'yr-cwr* “ҳукмдор Эл-чўр” (*el-čor* – қадимги туркийча унвон, *el* “эл, давлат”) ибораси ўрин олганини айтиб ўтиш керак.

3. Тангадаги суғдийча *spδny* “спадни” сўзи қадимги эронийча “сипох”, “сипохбод” (“қўшин бошлиғи”) унвони билан битта негиздан. Ушбу унвон Чимкентга яқин Арис дарёси қирғоғидаги қадимий манзилдан топилган суғдий ёзувли Кул-тўбе битикларидан бирида учрайди [2: 95-111]. Бу эса ушбу унвоннинг исломдан олдинги Нучекет (Чимкент) ёки Исфижоб (Сайрам) ҳукмдорликларида қўлланилган анъанавий унвон бўлган, деган тахминни кучайтиради. Қисқаси, ушбу тангалар исломдан олдинги Исфижоб ёки яна бир эҳтимол билан Нучекет ҳукмдорлари томонидан чиқарилган. Шу пайтгача Исфижоб каби муайян бир воҳа ҳукмдорлиги (oasis state, petty kingdom) бўлган қўшни Чоч, Ўтрор, Еттисувдаги кўплаб кичик ҳукмдорликларнинг суғдий ёзувли ўз тангалари бўлгани аниқланган эди. Бироқ Нучекет ва Исфижоб тангалари бугунгача фанга номалум бўлиб қолаётганди. Ушбу тангаларнинг тили суғдийча эканлиги ўша кезлардаги тарихий

воқеликлар билан боғлиқ бўлиб, бу ҳудудда суғдий ва туркий аҳоли аралаш яшар, суғдий маданият эса Ўрта Осиёда, хусусан, бугунги Жанубий Қозоғистонда кенг тарқалган тил эди.

Бу тўғридаги энг ишончли билгиларни Маҳмуд Кошғарийнинг “Девону луғати-т-турк” (Туркий сўзлар девони) (XI юзйиллик) учратамиз. Буюк тилшунос ўз асарининг бир ўринда “Буларнинг (туркларнинг) ичида энг очиқ ва равон тил – хоқония (Қорахонийлар) ўлкасида яшовчиларнинг тилидир. Балосогун (Тўқмоқ)ликлар ва Мадинатул-байза (Исфижоб) шаҳарларининг халқлари суғдча, ҳам туркча сўзлайдилар. Испижобдан то Балосогунгача бўлган Арғу (туркларининг) шаҳарларининг ҳаммасида яшовчиларининг тилида ҳам камчилик бор” деб ёзса, бошқа бир ўринда эса “Сайрам – Оқ шаҳар (Мадинатул-байза) деб ҳам аталадиган, Испижоб деб ҳам аталадиган шаҳар номи. Бу сўзнинг Сарйам шаклидаги талаффузи ҳам бор” деб ёзади [4:191]. Шунингдек, Кошғарий “сайрам сув” сўзига “тўпикдан паст оқадиган оз сув” деб очиқлик бериб ўтади [3:191]. Бошқа бир ўринда эса Кошғарий Еттисувда яшаган суғдийларга “суғдақ – Балосогунга жойлашган бир қавм номи, Бухоро ва Самарқанд ўртасидаги Суғддан бўлиб, кейинчалик турклашиб кетган одамлар” деб урғу бериб ўтади [3:437].

Қисқаси, янги ўқиб чиқилган ушбу тангалар Амударё – Сирдарё оралиғи ва унга қўшни ўлкаларда бўлганидек Сирдарёнинг ўрта оқимларидан Еттисувга чўзилган тарихий ўлкаларда ҳам ўзига хос туркий-суғдий негизли танга-пул тизими йўлга қўйилганлигини кўрсатиб турибди.

2-расм

3-расм

4-расм

5-расм

Фойдаланилган адабиётлар

1. Бабаяров Г., Кубатин А. Новые чтения легенд на монетах доисламских правителей Семиречья // Согдийский сборник. Вып. 3. Под. ред. Ш. Камолиддин. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2016.
2. Sims-Williams N., Grenet F. The Sogdian inscriptions of Kultobe // Shygy, No. 6. – Almaty, 2006.
3. Ртвеладзе Э. В. Древние и раннесредневековые монеты историко-культурных областей Узбекистана. Т. 1. – Т.: Media Land.
4. Зеймаль Э.В. Политическая история Трансоксианы по нумизматическим данным. – Ленинград, 1978.

Нашрга проф. Б.Эшов тавсия этган.

Илмий-назарий, услубий журнал

ҚарДУ ХАБАРЛАРИ

МАХСУС СОН
(Ижтимоий фанлар)

Мусахҳиҳлар:	З. Рахматова
Саҳифаловчи	М. Набиева
Навбатчи	Я. Жумаев
Техник муҳаррир	Т. Жумаев
	Ж. Рахматов

Муассис: Қарши давлат университети

**Журнал Қашқадарё вилояти Матбуот ва ахборот бошқармаси томонидан
17.09.2010 йилда №14-061 рақамли гувоҳнома билан
қайта рўйхатдан ўтган.**

Теришга 09.04.2022 йилда берилди.
Босишга 13.04.2022 йилда рухсат этилди.
15.04.2022 йилда босилди.
Офсет қоғози. Қоғоз бичими 60x84, 1/8.
Times New Roman гарнитураси.
Нашриёт ҳисоб табағи 29,43.
Буюртма рақами: №27.
Адади 70 нусха. Эркин нархда.

Қарши давлат университети
кичик босмахонасида чоп этилди.
Манзил: 180003, Қарши шаҳри, Кўчабоғ кўчаси, 17.

Индекс: 4071